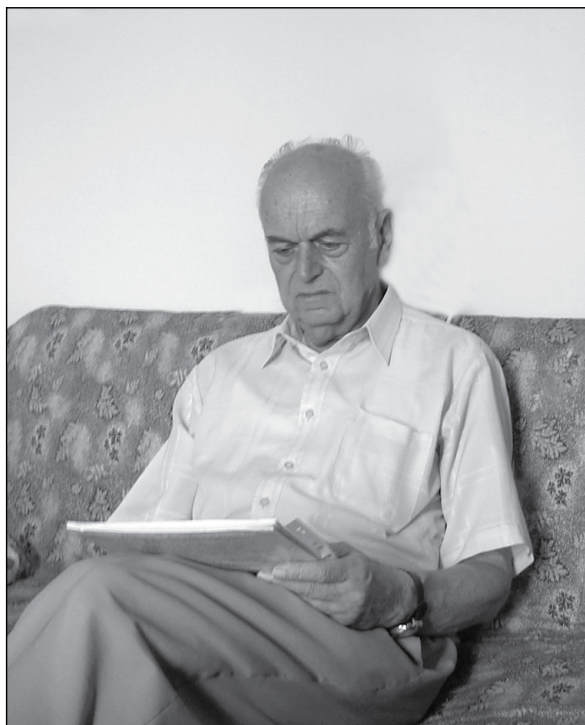

СТЕПАНОВІ ПЕНЯКУ — 85!

29 вересня 2012 року Степанові Івановичу Пеняку — відомому українському вченому, краєзнавцю і педагогу, фундатору слов'яно-руської археології Закарпаття, кандидату історичних наук, Почесному члену Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, нині — відповідальному секретарю «Зводу пам'яток історії та культури Закарпатської області» виповнилося 85 років.

Степан Іванович народився в Ужгороді, в багатодітній хліборобській сім'ї свідомих українців. 1934 р. Степан став учнем початкової школи при Ужгородській учительській семінарії, директором якої був відомий педагог і політичний діяч, батько відродження Закарпаття Августин Волошин — майбутній президент Карпатської України. Керована ним семінарія була кузницею українських національних кадрів. Як згадує ювіляр, здобуті в шкільні роки основи знань, усвідомлення національної належності, що завжди було актуально в Закарпатті, любов до рідного краю та народу він проніс через усе життя. І вдячний він за це тій патріотичній атмосфері, яка тоді панувала в Ужгородській учительській семінарії.

У часи угорської окупації краю Степан Пеняк навчався в Ужгородській горожанській школі, а по її закінченню в 1943 р. став студентом Ужгородського учительського ліцею, згодом перейменованого в педагогічне училище. Після закінчення училища 1947 р. Степан Іванович розпочав свій трудовий шлях учителя й завідувача початкових шкіл. Так розпочалася трудова діяльність ювіляра, яка продовжується й нині. Протягом 1950—1955 рр. Степан Пеняк навчався та успішно закінчив історичний факультет Ужгородського державного університету.

Мрія С.І. Пеняка працювати в Закарпатському краєзнавчому музеї здійснилася в 1956 р. За наступні 17 років він пройшов шлях від наукового співробітника до директора цієї установи. У ті роки, поряд із багатогранною пошуковою, експозиційною та науково-освітньою роботою, Степан Іванович знаходив час і для опрацювання археологічних ранньослов'янсь-

ких пам'яток Закарпаття. Після навчання в аспірантурі Інституту суспільних наук АН УРСР, в 1969 р. за дослідження «Слов'янські пам'ятки Верхнього Потисся VI—XIII століть» йому було присвоєно науковий ступінь кандидата історичних наук. За роки його керівництва музеєм розпочалася реставрація Ужгородського замку, були переструктуровані відділи музею. Зокрема, на Замковій горі був організований перший в Україні Музей народної архітектури та побуту просто неба.

Новий етап у науковій і науково-просвітницькій діяльності С.І. Пеняка розпочався 1973 р., коли він очолив ужгородську групу Інституту археології АН УРСР, підпорядковану від 1985 р. Інституту суспільних наук у Львові. За 20 польових сезонів очолені ним експедиції здійснили на новобудовах Закарпаття масштабні охоронно-рятувальні розкопки, в результаті чого було відкрито й стаціонарно досліджено понад 100 пам'яток найдавнішого минулого краю. У наступні роки провадилося комплексне опрацювання цих безцінних скарбів. За суміс-

ництвом С.І. Пеняк також читав лекції в Ужгородському державному університеті.

Багаторічна наукова, науково-просвітницька, краєзнавча та педагогічна робота лише частково підсумована вченим у понад 200 публікаціях. С.І. Пеняк — автор і співавтор понад десятка наукових і науково-популярних монографій, численних статей і повідомлень. Вкажемо монографії: «Закарпаття — земля слов'янська» (Ужгород, 1976), «Давні металурги Українських Карпат» (Ужгород, 1978), «Ранньослов'янське і давньоруське населення Закарпаття VI—XIII століть» (К., 1980), «Довідник з археології України: Хмельницька, Чернівецька, Закарпатська області» (К., 1984), «Історія Закарпаття з найдавніших часів до приходу угорців у Карпатську улоговину» (Ужгород, 1997), «Місто над Латорицею» (Ужгород, 2005).

У березні 1998 р. Управління культури Ужгородської обласної державної адміністрації запросило С.І. Пеняка на посаду відповідального секретаря «Зводу пам'яток історії та культури Закарпатської області». То було не випадково. Адже значну частину свого творчого життя Степан Іванович мав справу з вивченням культурної спадщини краю. На цій посаді ювіляр плідно працює й нині. Основне завдання, що постало перед редколегією та авторським колективом, було зібрати яко-

мога більше даних про пам'ятки Закарпаття та оприлюднити їх. Каталог охоплює найрізноманітніші пам'ятки давнього минулого від палеоліту до сучасності. Зрозуміло, що цей Звід, в якому представлені чотири різновиди пам'яток — археологічні, історичні, архітектурні та монументального мистецтва, мають виконувати різні фахівці, а керівник повинен мати енциклопедичні знання.

Поряд з організаційною діяльністю та роботою з авторами Степан Іванович особисто написав 320 статей до Зводу про археологічні й історичні пам'ятки Закарпаття, а також вступну статтю до археологічних пунктів краю, 10 нарисів з історії міст і селищ, підготував приблизно 500 ілюстрацій, зокрема 160 ситуаційних планів розташування археологічних об'єктів. Уже виконано 1300 статей про різні види пам'яток, підготовлено вступ, подана загальна характеристика всіх видів об'єктів та історія охорони пам'яток у Закарпатській області.

Побажаємо Степану Івановичу Пеняку здоров'я й творчої наснаги в завершенні фундаментальної пам'ятокознавчої роботи, яка найповніше відобразить багатство джерел чудового й самобутнього Закарпатського краю, та, сподіваємося, спровокує по-юнацькому стрункого та бадьорого ювіляра на створення нових синтетичних праць з історії його Батьківщини.

Л.Г. МАЦКЕВИЙ

ПРОВІДНИЙ ДОСЛІДНИК ПАЛЕОЛІТУ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

Знаний вчений, який очолює західноукраїнський археологічний осередок в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, професор Львівського університету ім. І. Франка та Жешовського університету (Польща), доктор історичних наук Олександр Степанович Ситник нещодавно відзначив свій 60-літній ювілей. Відтак, є нагода висвітлити основні віхи наукового шляху вченого.

Олександр Степанович народився 25 вересня 1952 р. на Вінничині, в с. Будьки Жмеринського р-ну. Маючи нахил до гуманітарних предметів, у школі плекав мрію вивчитися на археолога в столичному університеті, на історичний факультет якого й вступив. Йому пощастило слухати лекції таких «зубрів» археології, як І.Г. Шовкопляс, Д.Я. Телегін, В.М. Даниленко, Є.В. Максимов, В.В. Лапін, В.М. Гладилін.